

DR. İBRAHİM TALİ BEY'İN KENDİ KALEMİNDEN BATUM KONSOLOSLUĞU GÜNLERİ

Erdal AYDOĞAN

Atatürk Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü

Dr. İbrahim Tali Bey, yakın tarihimize ve Türk siyasetine damgasını vurmuş devlet adamlarından biridir. Ancak ömrünü savaş meydanlarında siyaset ve diplomatik alanlarda geçirmesine rağmen Türk Siyasî tarihinde yeterince tanınmamıştır. İşte biz bu çalışmayla bu açığı az da olsa kapatmayı amaç edindik.

Mustafa Kemal Paşa, Dr. İbrahim Tali Bey'i daha öğrencilik yıllarında, Trablusgarp'ta Birinci Dünya Savaşı'nda yakından tanımış ve 19 Mayıs 1919 tarihinde Samsun'da Milli Mücadele meşalesini birlikte yakmıştı. Mustafa Kemal Paşa, bu süreçte kendisini yakından tanıdığı için çok güveniyordu. İbrahim Tali Bey; Tıp Doktoru olmasına rağmen, ileri görüşlülüğü, bilgisi, üç yabancı dile hâkimiyeti, dahası siyasî işlere olan yatkınlığı sebebiyle Mustafa Kemal Paşa birçok dış görevde onu tercih etmişti. İşte bu önemli görevlerden biri de; 6 Kasım 1921-22 Ekim 1923 yılları arasında Batum Konsolosluğu idi (**Akunal, T. T, C. 40/1987:214**).

Bilindiği üzere Acaristan bölgesinin de merkezi olan Batum,¹(**Zeyrek, 1999:18**) iklim ve toprak üstü zenginlikleri yanında, Kafkasya'nın denize açılan önemli bir liman kenti, Türkiye'nin Kuzey Kafkasya ile olan bağlantısını sağlayan çok önemli stratejik bir bölgedir. İşte yukarıda kısaca zikrettiğimiz bölgesel öneminin yanında, bölge ayrıca, savaş sürecinde önemli çalkantılar içinde bulunmaktaydı². Tarihi çıkarlarımız yanında TBMM'nin uluslar arası plâtıformlarda daha iyi temsil edilmesi için Dr. İbrahim Tali Bey, Mustafa Kemal Paşa tarafından TBMM adına, Batum Konsolosluğu'na tayin olunmuştur.

Dr. İbrahim Tali Bey, bu göreve atanması hususunda 28.10.1921 tarihinde Kâzım Karabekir Paşa'ya yazdığı mektubunda diyor ki; "Hizmet vatana ise de nasılsa

¹ "Acaristan, Ahıska kuzeyindeki Suram Dağları ile Karadeniz arasındaki bölgenin adıdır. Artvin ve Ardahan-Posof halkı buraya kısaca Acara/Ecere der. Bu bölgenin merkezi, sahildeki Batum şehridir. Acara'nın yüzölçümü 3.000 km² ve nüfusu 400.000'dir. Bu nüfusun % 87,5'ini Hanefî Müslüman olan Acarlar teşkil eder."

² Batum bölgesinin özellikleri ve Batum'un bölgedeki statüsünün tarihi gelişmeleri için bakınız; (**İnisimov, 1926; İ. A, C. V/1992:210; Arslan, 1996:153,168**).

gençliğimizdeki cüretsizlik eşhasa merbutiyet hissini kendilerini kurtarmada İstanbul'un şerait-i hayatiyesi hasebiyle durmak da herkesin işine pek gelmez çar u naçar çıkmak zaruri ise de Anadolu'nun şerait-i hayatiyesi de gündün güne iyiye gitmediği ve maaşların hali İstanbul'a da aksetmiş olması herkesi tereddüte sevk ediyor. Her ne hal ise... Şahsıma ait işlere mesail-i umumiyeyi karıştırmak münasib olmayacağından af buyurmanızı rica ederim. Maksadım Ankara'dan mümkün olduğu kadar uzaklaşmaktır. Hatta kabul buyurulursa Şark'a kadar gelmektir. Bunun mevki-i icraya vaz'ını ise Ankara'dan istirahat edeceğim. Mahiyet-i âlilerinde sıhhiye riyasetinde bulunmağı şeref addederim. Aziz Bey'in vaziyetini küçültmek de tuhaf olacak. Miralay mevki olan Erzurum Hastahanesi'ne Aziz Bey nakledilir. Nail Bey de zaten musammam olan Gümüşhane Sıhhiye Müdüriyeti'ne nakli için icrası buraya iş'ar buyurulursa tacil edilir ve mesele hallolunur. Bu şıktan başka Şark'da, Kafkasya'da Cenûbi Rusya'ya haricî bir hizmeti hâl-i hazırda bu işi ifa edenler derecesinde kabiliyetimiz teslim buyurulursa inha etmenizi rica ederim" (**Karabekir, 1988: 1002**).

İbrahim Tali Bey, Batum Konsolosluğu'na tayinini kendi notlarında şu şekilde anlatmaktadır: "29 Ekim Cumartesi, hava soğuk, yağıyor. Refik Bey'le Mustafa Kemal Paşa'ya gittik. Orada yemek yedik. Göğsünden biraz rahatsızdı. Haricî bir hizmet istedim. Batum Şehbenderliği mevzu-u bahs oldu. 30 Ekim Pazar; dünkü hevaî konuştuğumuz mesele, bugün katıyyet kesbetmiş Heyet-i Vekile ve Hariciye Vekâleti'nce takarrür etmiş. Her taraftan bilhassa Hariciye Müsteşarı haber verdi. 6 Kasım Pazar; Batum'a tayin olduğuma dair Vekâlet'e tebligat icra edildi. Şimdiden pek çok talep var. Kulu'nun gönderilmesini, Kâzım Paşa'ya yazdım. 7 Kasım Pazartesi Batum'a tayin olduğum tebliğ edildi. Müsteşar, bir tezkere ile bildiriyor..." (**Tali, 1921**).

Bütün bu sürecin ardından Dr. İbrahim Tali Bey, Ankara'da ilgili makamlara veda ziyaretinin ardından Ankara'dan 13 Kasım 1921'de ayrılıyor.

Dr. İbrahim Tali Bey, 17 günlük yolculuğun ardından 30 Kasım 1921'de Batum'a ayak basmış, eski Şehbender Fahrettin Bey tarafından merasimle karşılanmıştı. 1 Aralık 1921'de de vazifesine resmen başlamıştı. İlk işi daireyi tanımak ve devam eden karışıklık, intizamsızlığı yoluna koymak olmuştu. Batum'daki ilk birkaç gününü bu işlere ayırmış, ayrıca İran ve Rus Konsolosları ile resmî kurumlara iade-i ziyaretlerde bulunmuştu.

Bu sıralarda devam eden Şark Hareketi'ne destek maksadıyla Ruslardan alınan yardım amaçlı silâh ve mühimmatı Şark Cephesi Kumandanlığı'na teslim etmek³ (**Tali,**

³ Dr. İbrahim Tali Bey'in notlarına göre bu tarihlerde Ruslardan alınan bu seferki yardımın miktarı ve nev'isi şöyle idi:

"Preveze (Gemi):1398 kudretli, 265 Rus cebel, 863 Rus cebel beherinden 10.400=7,⁵ seri sahra beherinde 5.134 seri sahra beherinde 8-7,⁶, seri Rus 117 beherinde 8; 1,⁵luk cebel obüsü 606 atım, 1,⁵ cebel obüsü mermi kovani maa barut-557 atım, tel örgüsü makası; 39 sandık, beherinde 35 tel örgü makası, tel örgü

1921) ve Birinci Dünya Savaşı'nda bırakılan savaş esirlerinden yaklaşık bir aylık er ve 15 esir subay ile birlikte 10 Aralık'ta Kars'a gitmiş, ardından da Sarıkamış'a geçmiş Kâzım Karabekir Paşa ile görüşmüştü. Bu görüşmelerinde, özellikle Kafkasya'da ve Rusya'da bulunan İttihatçı liderler ve onların faaliyetleri hakkında bilgi vermişti (**Karabekir, 1988: 889**).

1920'lerde Batum, stratejik önemi dolayısıyla hep önemli şehirler arasında görülmüştür. Özellikle Türkiye açısından, Kafkasya ve Türkistan'a gidecekler için, önemli bir merkezdi. Anadolu'ya hem karayolu, hem de deniz yolu ile bağlıydı. Ayrıca Ruslar tarafından yapılmış olan Batum-Tiflis-Bakû Demiryolu son derece önem arz etmekteydi. Bu konumundan dolayı Batum Şehbenderliği Anadolu'dan ve Anadolu'ya gidecekler için bir konaklama merkeziydi. Mesele 30 Nisan 1922 tarihli notlarında Dr. İbrahim Tali Bey şunları yazıyor: "Remo ile Hamdullah Suphi ve Hilâl-i Ahmer'den Abdülmuttalip Beyler, Moskova ve Buhara'ya gitmek üzere Derviş Eşref Bey'le, Hamid Bey, Buhara Sefareti'nin seyahat programını tanzim için geldiler: Ankara'daki Buhara Heyeti de avdet etti. Şehbenderhane'ye misafir oldular" (**Tali, 1922**). Bütün bunların yanında Şehbenderlik yoğun mesailer içindeydi. O sıralarda Batum'da Konsoloslukları bulunan İran ve Rus temsilcilerle diplomatik ilişkilerin yanında, gelen gidenin pasaport işleri ulaşım problemlerinin çözümü, Müslüman tebaanın sıkıntılarının çözülmesi için gerekli müdahalelerden geri kalmamıştır⁴ (**Tali, 1922**).

V. İ. Lenin'in girişimleriyle "Kafkasların Sovyetleştirilme Politikası" çerçevesinde yürütülen diplomatik çabalar nihayetinde Batum Bölgesi'nde de amacına ulaşmıştı (**Şemsuttinov, Bağirov, 1979: 207**). Bu çerçevede 10 Ocak 1922 tarihinde Acaristan Umum Sovyeti küşad edildi (açıldı). Bu gelişmeler şüphesiz Türkiye için de çok önemli idi. Çünkü Türkiye'nin geleceği için Batum ve bu bölgeye hakim olma mecburiyeti vardı. Bunun aksine Gürcistan Hükûmeti de Batum ve Ardahan'ın kendilerine verilmesi gerektiğini savunuyordu (**Şimşir, 1979: 114**). Bu gelişmeleri Batum Şehbenderi Dr. İbrahim Tali Bey şöyle anlatmaktaydı:

"10 Ocak Salı: Bugün akşam Acaristan Umum Sovyeti küşad edildi. Gambarof ilk nutukla açtı. Bize ikinci locayı tahsis etmişlerdi. Gemiciler, Kızılordu Murahhasları, Rus Konsolosu, Gürcistan Dahiliye Komiseri ve bir hoca nutuklar söyledi. Vilâyet-i Lazistan Fukara-yı Kasibesi namına Veli Mehmedoğlu Ziya isminde Hopalı biri söz istedi. İttifak ile söz verdiler. Calib-i dikkat bir surette Loca'nın kapısını vurarak daireyi

makası 9 sandık: 821, Moskova'dan 8 vagon geliyormuş, 130 sandık 7,⁵ sahra Fransız beherinde 8.645 sandık 7,⁶ seri Rus sahra".

⁴ "Gece yarısından sonra ikide Kurtzade Feyzi Efendi ile tebaamızdan birkaç kişiyi tevkif ettiler. Aynı zamanda geçenlerde afv-ı umumî sebebiyle tahliye olunan Hemşinzâdelerden bazılarını habssettiler. Sabahleyin Hükûmet'e gittim. Sebebini bilmiyorum dedi. Şifahen ve tahriren 24 saatte sebab-i tevkif hakkında malumat istedim. ÇEKA'dan sordum. (Sovyet Siyasî Polisi) Bolşevik aleyhtarlığı yaptıklarına delâil vardır diye cevap geldi. Bunun mümkün olmadığını ve bu işte garaz olmak ihtimaline mebnî muhakemenin gayet müdekkikâne ifasına dair tekrar tezkire yazdım".

terkettim. Bu adam, Meclis’i tebrik ve “size doğan yıldızın bize de doğması” ve İngiliz kudretinin kırılması için temenniyatta bulunmuş. Rum Komünist Partisi namına söz söyleyen bir Rum amele “Yaşasın Anadolu İnkılâbı” diye ikmal etti. Türk ve Müslüman amelenin ittihadından bahsetti. Kızılordu Murahhası “ordu her tarafa hazırdr” dedi.

11 Ocak Çarşamba: Ziya, Viçe (Fındıklı)nın Somla Karyesi’ndenmiş. Reis-i Hükûmete vekayii şiddetle ve tahriren protesto ettim. Bir Türk’e söz verilmesinden nazar-ı dikkati celb ettim. Gazeteler nutku aynen yazmadılar. Yalnız tebrik şeklinde gösterdiler. Bir tahriratla Meclis Riyaseti’ni tebrik ettim” (Tali, 1922).

İbrahim Tali Bey, “düşman Şark’ta memleketi tehdit ediyor. Vatan sizden hizmet istiyor” diye yapılan tahriklerin yanında sorumluluğunu ve işini soğuk kanlılıkla yapma gayretini sürdürmüştü. Zaman zaman halkın içine girmiş, onların maneviyatını ve nabzını elde tutmağa çalışmıştı. Gerekli olan birlik ve beraberliğin tesisi için sosyal faaliyetler düzenlenmişti. Bunların arasında en dikkat çeken “Hilâl-i Ahmer” adına düzenlenmiş olduğu bir konser idi. Bu maksatla Türk ve ecnebi heyetler teşkil ettirmiş ve gerekli işleri yürütmek için çalışmalar yaptırmıştı. 4 Şubat Cumartesi günü konser “Objestifya Sobronya” denilen bir dairede büyük bir katılım ile gerçekleştirilmişti⁵ (Tali, 1922). Batum’da ilk kez böyle bir konser düzenlenmiş ve Hilâl-i Ahmer için de üçbin beşyüz lira toplanabilmişti (Karabekir, 1988: 1004).

11 Şubat Cumartesi gününü, “Gürcistan’ın kara günüdür” diyen İbrahim Tali Bey, bu konuda da “Rusların Kafkasya’yı Sovyetleştirme Politikası”nın gereği olarak Bolşevikler tarafından Gürcistan’ın işgal edildiğini düşünmekteydi. Bu gelişmelerle beraber Bolşeviklerin işgaline karşı Menşeviklerin de karşı gösterileri olmuş ve bunun sonucunda da Menşevikler ve bazı lise öğretmenleri tutuklanmıştı. Bunun üzerine jimnaz-gimnazi (lise) öğrencileri de bunları kurtarmak maksadıyla siyah bayraklarla gösteri yapmağa çalışmışlar ancak meseleler kısa sürede halledilmişti. Ardından da bölge Rus askerlerinin kontrolüne geçmiş oldu (Tali, 1922).

Bölgede çatışmalar ve karışıklıklar sürerken Dr. İbrahim Tali Bey de değişik bölgelerden zaman zaman gelen parasal, sivil askerî yardımları ve gerekli yakıtları Türkiye’ye göndermeğe çalışmıştır. Meselâ, 24 Şubat Cuma günü Kars’tan altı vagon mühimmatı, Türkiye’ye ulaştırmak maksadıyla 5 Mart Pazar günü Alemdar Vapuru’yla Trabzon’a götürmüş, 16 Mart Perşembe günü de Nafia Nezareti’nin mazotlarını bir İtalyan Vapuru ile gönderebilmişti⁶ (Tali, 1922).

Batum’un stratejik önemini tanımlarken bunu, ulaşım açısından hem kara, hem deniz, hem de demiryolu imkanlarının yeterli olmasına bağlamıştı. I. Dünya Savaşı

⁵ Hilâl-i Ahmer için düzenlenen konsere; Gambarof, Kaftarazi, Raşvelli, Sıhhiye Komiseri Dr. İsmail, Meclis Reisi Hasan Tahsin, Havalı Kumandanı Remizof ve daha pek çok erkan-ı hükûmet katıldı. Müzayedede olunan bir kutu Hacı Bekir Şekeri ile iki Erenköy Kolonyası ve bir vazo 600 liraya çıktı. Gambarof, Hükûmet namına 100 lira teberru etti ve müzayedeye 25 lira sürdü”.

⁶ “9 Nisan Pazar, Hariciye Mümessili Peterson’a gittik. 50 torpil daha vermeğe muvafakat etti. 12’lik top da verecek”.

boyunca özellikle Kafkas ve İran cephelerinde Rusların esir aldığı sivil ve asker vatandaşlarımızı, değişik Rus bölgelerindeki esir kamplarına sürmüşlerdi. Ancak Rusya, çeşitli nedenlerle esirlerimizi iade etme mecburiyetinde kalınca esir kamplarındaki vatandaşlarımız peyderpey çeşitli ulaşım yollarıyla Anadolu'ya gönderilebilmişti (**Kutlu, 1997**). İşte Batum Limanı da bu toplama kamplarından biriydi. Buraya gelen esirler gemilerle Anadolu'ya gönderilmişti. Dr. İbrahim Tali Bey'i de bu görevi esnasında en çok meşgul eden işlerin başında esir ve muhacirin gönderilmesi gelmekteydi(**Tali, 1922**).

Dr. İbrahim Tali Bey'in Batum Şehbenderliği vazifesi esnasında en dikkat çekici olan faaliyetlerinden biri de 15 Temmuz 1922 tarihinde Almanya'ya gitmesiydi.

27 Temmuz Perşembe günü Almanya'ya ulaşan İbrahim Tali Bey'in bu yolculuğu ilk bakışta basit bir seyahat gibi görünmektedir. Görünürde, Almanya'da okumakta olan üç kızını ziyaret maksadı olsa da⁷ biz bu kanaatte değiliz. Şu halde bu ziyaretin sebepleri şunlar olabilir: a) Ailesini ziyaret, b) Sağlık problemleri, c) Almanya'dan silâh ve parasal yardımı organize etmek*.

Burada bizim için daha önemli olan, “Almanya'dan silâh ve parasal yardımı organize etmesidir”. İbrahim Tali Bey, gerek 1920 ve 1921 tarihli günlüklerinde gerekse 1922 tarihli olanında yurtdışında yaşamak zorunda kalan eski İttihatçı liderlerden sıkça bahsetmektedir. Bunlar; Bahaeddin Şakir, Cemal Azmi, Talat Paşa, Halil Paşa vs. Bu ilişkiyi ispatlaması açısından Ali Fuat Paşa'dan, Mustafa Kemal Paşa'ya yazılan telgrafta; “Enver Paşa tarafından Anadolu Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Riyaseti'ne Almanya'dan esliha, mühimmat tedarik ve irsali hakkında yazılan mektup İbrahim Tali Bey'le gönderilmiştir. Paşa, bu mektubunda Almanya'dan parasıyla silâh, cephan ve malzeme mübaahasının mümkün olduğundan ve Fiume vasıtasıyla gönderileceğinden bahseylıyor” (**Koçak, 1991:3; Ünal, 1985**).

İbrahim Tali Bey, bu seyahatini 9 Ekim 1922 yılında Batum'a gelişiyle tamamlamıştır. Batum'a geldikten bir hafta sonra zaman zaman yaptığı çok amaçlı ziyaretlerinden birini de Artvin'e ve Acaristan'ın gitmediği bölgesine yapmış, genel gödişat hakkında izlenimlerini rapor halinde Ankara'ya göndermiştir. Davranışlarındaki olgunluk ve bilgisiyle örnek bir hariciyeciyen olan Dr. İbrahim Tali Bey, bu gezilerinin yanında, daha çok Acaristan Bölgesi'nde yaşayan Müslüman Türk'ün haklarını Ruslara ve Gürcülere karşı savunmuştur. Gerek tüccarların, gerek haksızlığa uğrayan tutukluların haklarını takip etmiş, bölge halkının eğitimiyle ilgilenmiştir. Meselâ 8 Temmuz 1922 tarihli notlarında; “Bu akşam Türkçe neşriyat menfaatine iştirak için Yeni Hayat sahibi Sedat Reşad Efendi tarafından tertib olunan müsamereye gittik” demektedir (**Tali, 1922**).

⁷ Dr. İbrahim Tali Bey, aşağı yukarı aynı maksatla 1920 Türk-Moskova görüşmelerinden sonra da Almanya'ya gitmiş ve 1921 yılında aynı güzergâh ile Türkiye'ye gelmişti.

* Bu bir iddia olmasına rağmen araştırılmağa değer bir konudur.

Yine örnek hariciyeci olarak, halkın millî ve manevî değerlerini yaşamış ve yaşamalarına destek vermiştir. Meselâ 17 Mayıs 1923 tarihli notlarında da şunları yazmıştır: “Aziziye Camii’ne gittik. Pek kalabalıktı. Namazdan sonra cemaatle bayramlaştık. Pek çok zevat, Müftü İskender Efendi, Hükûmet namına Dahiliye Komiseri, Ziraat Komiseri ve Meclis Reisi Muavini geldiler. Rus ve İran Konsolosları geldi. İngilizlerin verdiği notayı protesto için miting oldu. Şehbenderlik önünde yarım saat kadar durdular, güzel bir nümâyış yaptılar. Mukabele ettim. İtalya Konsolosluğu’nun önünde kahrolsun faşistler diye bağurdılar” 18 Mayıs Cuma: “Bugün Hükûmet’e İran ve Rus Konsolosları’na ve bazı tüccarımıza iade-i ziyaret ettim. Acara’dan gelen halk ve Türkiyeliler olmak üzere yine miting oldu. Şehbenderhane’ye geldiler. Maarif Komiseri Sedat Reşad nutuk söyledi”(Tali, 1923).

Yukarıda bahsedildiği gibi 10 Ocak 1922 tarihinde Acaristan Umum Sovyeti küşad edilmişti. Bu tarihten yaklaşık bir yıl sonrada Acaristan’da “Kızıl Meclis” açılmıştı. Meclis Başkanlığı’na da birtakım hilelerle Hasan Tahsin Efendi isminde Rusya yanlısı biri seçilmişti. Hasan Tahsin Efendi, Türkiye aleyhine çalışmaktaydı. Dr. İbrahim Tali Bey, bu minval üzerine çalışan Meclis ve Hasan Tahsin Efendi hakkında şunları yazmıştır: “30 Ocak 1923 Salı: Akşam neşrolunan gazeteler, Meclis’in 7. içtimanda son nutukta Hasan Tahsin Efendi, Menşeviklere atıp tuttuktan sonra, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde de bu kabil adamların Acaristan’ı temsil etmelerinden dostluk namına, teessüf etmemek kâbil değildir” diye protesto kararname si istihsal etmişler...”. Bu gelişmeler üzerine İbrahim Tali Bey’den 31 Ocak 1923 Çarşamba tarihinde olup biten konuşmaları ve çalışmaları protesto etmek amacıyla Hasan Tahsin Efendi’den, TBMM’ni aşağılayıcı sözlerinden dolayı özür dilemesini istemişti.

Dr. İbrahim Tali Bey, Batum Şehbenderliği günlerinde bölgeyle ilgili yoğun çalışmaları yanında, Anavatan Türkiye’de de olup-bitenleri yakından takip etmeğe çalışmıştır. O dönemlerde olup-bitenleri Türkiye’den gelen resmî yazışmalardan, gazetelerden ve kişilerden öğreniyor ve gereken çalışmaları yapıyordu. Mesele 23 Nisan 1923 Pazartesi tarihli notlarında, Yeni Türkiye Devleti’nin kuruluşunu ifade eden bu tarihi günde, “Bugün Meclis’in küşadı günü olduğundan büyük sancağı çektik. Gazetelerdeki ilân ve pasaport sebebine pek çok halk vardı. İç havluya topladım. Hâkimiyet-i Milliye’den ve kazanılan zaferin kerametinden bahsettim. İran ve İtalya Konsolosu geldi. Gece Şehbenderhane cephesini tenvir ettik” (Tali, 1923).

Ayrıca 28 Haziran 1923 yılında İran Horasan’ında büyük bir deprem olmuştu. Bunun üzerine İran Konsolosluğu nezdinde komşu ve Müslüman bir ülkenin acılarını paylaşmak için her türlü yardım için çalışmalar yapmış, 29 Haziran Cuma günü de Horasan depremzedeleri için bir bahçe eğlencesi ve ayrıca elden iâşe toplanmasına karar vermişler, 7 Temmuz Cumartesi günü de, düşünülen yardım amaçlı gece gerçekleştirilmiştir (Tali, 1923).

6 Kasım 1921-27 Ekim 1923 tarihleri arasında, Batum Şehbenderliği, görevini başarıyla tamamlamış olan Dr. İbrahim Tali Bey, şüphesiz yapılacak çok işin olmasına

DR. İBRAHİM TALİ BEY'İN KENDİ KALEMİNDEN BATUM KONSOLOSLUĞU GÜNLERİ

rağmen, özellikle karaciğerinden rahatsızlanması üzerine, Ankara'nın da oluruyla yaklaşık iki yıl ayrı kaldığı Türkiye'ye dönmeğe karar vermek zorunda kalmıştı. Konsolosluk işlerini bir düzene koyduktan sonra 27 Ekim 1923 Cumartesi günü verilen karar gereğince Konsoloslara veda ziyaretlerinde bulunmuş, Batum'un önde gelen simaları ve halkının da katıldığı görkemli bir törenle Batum'dan ayrılmış, 4 Kasım 1923'te önce ailesinin oturduğu İstanbul'a gelmişti. Burada da bir hafta kaldıktan sonra 11 Kasım 1923 tarihinde Ankara'ya gelerek yeni Türkiye'nin geleceği için yeni bir ruhla çalışmağa kaldığı yerden başlamıştı.

Netice itibariyle; Dr. İbrahim Tali Bey'in Batum Konsolosluğu görevi gerçek bir vatanperverin, gerçek bir askerinin, gerçek bir diplomatın, dahası gerçek bir devlet adamının nasıl olması gerektiği hususunda yeterince bir örnek teşkil etmektedir.

KAYNAKLAR

- AKÜNAL Dündar., (1987), "Belge ve Resimlerle Dr. İbrahim Tali Öngören", **Tarih ve Toplum**, C. 40, İstanbul.
- ZEYREK Yunus., (1999), **Gürcistan, Acaristan ve Türkiye**, Trabzon.
- İNİSİMOV Sergey., (1926), **Kafkasya Klavuzu**, Çev. Binbaşı Sadık, İstanbul.
- "Batum"., (1992), **İslam Ansiklopedisi**, C. V, İstanbul.
- ARSLAN Ali., (1996), "Birinci Dünya Savaşı Başında Batum'un Statüsü", **Tarih Boyunca Balkanlardan Kafkaslara Türk Dünyası Semineri 29-31 Mayıs 1995** (Bildiriler), İstanbul.
- KARABEKİR Kâzım., (1988), **İstiklal Harbimiz**, İstanbul.
- DR. İBRAHİM TALİ BEY'İN 1921 TARİHLİ ORİJİNAL EL YAZMASI
OSMANLICA GÜNLÜĞÜ
- DR. İBRAHİM TALİ BEY'İN 1922 TARİHLİ ORİJİNAL EL YAZMASI
OSMANLICA GÜNLÜĞÜ
- DR. İBRAHİM TALİ BEY'İN 1923 TARİHLİ ORİJİNAL EL YAZMASI
OSMANLICA GÜNLÜĞÜ
- ŞEMSÜTTİNOV A, BAGİROV Y. A., (1979), **Bir Karagün Dostluğu Kurtuluş Savaşı Yıllarında Türkiye Sovyetler Birliği İlişkileri**, Çev. A. Hasanoğlu, İstanbul.
- ŞİMŞİR Bilâl., (1979), **İngiliz Belgelerinde Atatürk**, (1919-1938), C. III, Ankara.
- KUTLU Cemil., (1997), **Birinci Dünya Savaşı'nda Rusya'daki Türk Savaş Esirleri ve Bunların Yurda Döndürülmeleri Faaliyetleri**, (Basılmamış Doktora Tezi), Erzurum.
- KOÇAK Cemil., (1991), **Türk-Alman İlişkileri (1923-1939)**, Ankara.
- ÜNAL Hasan., (1985), **İttihat ve Terakki Liderlerinin I. Dünya Savaşı Sonrası Yurtdışı Faaliyetleri, (1918-1922)**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.